

Gildebrief

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

31e jaargang no. 3 september 2012

COLOFON

Gildebrief

De Gildebrief is het verenigingsblad van het Gilde van Vrijwillige Molenaars (GVM) en verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 2300 stuks in de maanden maart, juni, september en december. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van artikelen berust bij de auteur. De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor het geheel van het blad. Het bestuur is verantwoordelijk voor zaken die duidelijk een Verenigingskarakter hebben.

Abonnement niet leden

Niet leden van het Gilde kunnen zich abonneren op de Gildebrief door donateur van het Gilde te worden voor het minimale bedrag van 15 Euro.

Advertenties

Voor bedrijven of instellingen die gelieerd zijn aan 'de molenwereld' bestaat de mogelijkheid in de Gildebrief te adverteren. Informatie is verkrijgbaar bij de penningmeester en de redactie.

Bestuur van het GVM

Voorzitter: T.V. (Theun) Vellinga,
Venkel 21, 8252 CH Dronten, tel. 0321-317465
voorzitter@vrijwilligemolenaars.nl

Secretaris: Bas de Deugd
Dirk Karstraat 47, 4143 AX Leerdam, tel. 0345-630112
secretaris@vrijwilligemolenaars.nl

Penningmeester:
Reinier den Uijl
Kasteel Hasselholtsstraat 1, 6043 XG Roermond.
Tel. 0475-326112
penningmeester@vrijwilligemolenaars.nl

Afdelingscoördinator: Ingrid Friesema
Rhodosdreef 86, 3562TH, Utrecht, tel. 030 2619928
afdelingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl
Contacten afdelingen, regio en bliksemafleider.

Coördinator opleidingen: Jop Kluis (tevens vicevoorzitter)
Dorpsstraat 55, 1431 CB Aalsmeer. Tel. 0297-344297
opleidingscoördinator@vrijwilligemolenaars.nl

Biotoopaangelegenheden
Jan Chris Wagenaar
Beijumerweg 1048, 9731 CX Groningen. Tel. 0505490888
biotoop@vrijwilligemolenaars.nl

Ledenadministratie en website:
Fr. (Frans) Tullemans,
Vasco da Gamastraat 4, 5665 GL Geldrop,
tel. 040-2863023
ledenadministratie@vrijwilligemolenaars.nl
webmaster@vrijwilligemolenaars.nl

Coördinator Examens
P.J.M. (John) Houben
Korhoenderveld 89, 5431 HC Cuijk. Tel. 0485 320994

Coördinator Arbo en Veiligheid
G. (Gerrit) Duinker
Tolhuislaan 25, 3862 WK Nijkerk. Tel. 033 2451060
arbo@vrijwilligemolenaars.nl

Bliksemafleidercontrole
Coördinator L.J. (Leo) Tiggelman,
Ivius 7, 3962 KD Wijk bij Duurstede, tel. 06-22004848,
b.g.g. 0343-575684
biiksemafleidercontrole@vrijwilligemolenaars.nl

Gildeverzendingen
H.P.A. (Hub) van Erve,
Hoevense Kanaaldijk 9, 5018 EA Tilburg, tel. 013-5362100
verzendingen@vrijwilligemolenaars.nl

Vertrouwenspersoon
H.P.A. van Erve (zie Gildeverzendingen)
A. (Ada) Meurs Telemanstraat 60, 8031 KL Zwolle,
038 4225533

Steunpunt Molenbiotoop
De Hollandsche Molen, Mark Ravensloot
(email adres DHM@molens.nl),
Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam, tel. 020-6238703

Gildeverzekeringen en rekeningnummers

Contributie GVM: 19.85.42.895
Verzekeringen GVM: 19.85.48.427
Gildeverzendingen: 19.85.58.570

In dit nummer:

september 2012

De Kam	3
Restauratie De Huisman in beeld	4
A future for mills	8
Getijdemolens, verweesd erfgoed	10
Column	15
Molen tiengeboden	16
Van molenjongen tot molenmaker	18
Het steenbed en een slepende vang	23
Meerjarenvisie	24
Molenaardag 2013	27
Verenigingsnieuws, regiob berichten	28

Foto voorpagina: De Bleke Dood Koog a/d Zaan (2012)

Redactie Gildebrief
H.P. (Huub) van Est (eindredactie)
Zenegroen 302, 8935 KP Leeuwarden
tel. 058-2890704, redactie@vrijwilligemolenaars.nl

Redactie en medewerkers
Huub van Est
Jan Jansen
Joos Lensink
Jo Meessen
Barend Zinkweg

Vormgeving
Studio De Bunschoter (Henk van der Schuur)
Druk
Drukkerij de Bunschoter, www.bunschoter.nl

Kopij en mededelingen
De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst en beoordeelt deze op plaatsbaarheid in haar geheel, gedeeltelijk of in gewijzigde vorm, zulks in overleg met de auteur.

Kopij voor het **decembernummer** van 2012 moet in het bezit zijn van de redactie **voor 1 november**. Voor een latere aanlevering dient men te overleggen met de redactie. Teksten (al dan niet met foto's) kunnen worden aangeleverd per email. Bij voorkeur in Word op emailadres redactie@vrijwilligemolenaars.nl.

Neem voor het meezenden van foto's even contact op met de eindredacteur.

©2012 Het Gilde van Vrijwillige Molenaars.
Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevens-verwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Molenerfgoed

Naar aanleiding van de presentatie van de Engelse versie van "Een toekomst voor molens" en een symposium vindt u in dit nummer van de Gildebrief aandacht voor het molenerfgoed en de rol van de molenaar. In een bijeenkomst van de RCE eind juni werd duidelijk dat vrijwillige molenaars een belangrijke bijdrage leveren en hebben geleverd aan het behoud van ons erfgoed en het behoud van vakmanschap van molenaars en molenmakers. Door hun eigen verworven kennis en interesse in techniek en geschiedenis. Ze worden van jeugdig geïnteresseerde tot vrijwilliger en molenmaker zoals valt te lezen in de artikelen over De Huisman en Tonnie Moes.

Maar ook het symposium over de getijdemolens in onze delta leert ons dat het molenerfgoed alleen behouden blijft door vrijwilligers. Ook al zijn het niet altijd allemaal molenaars. Zo ontdek je hoe het beroemde Turfschip van Breda de stad kon binnenvaren.

Vrijwillige molenaars op een getijde molen kennen we niet. Maar hun interesse in de molen als werktuig brengt toch telkens weer nieuwe kennis, verhalen en historie boven water.

Redactie

Japanse molen in Middelburg

Japanse molen met ondermaatse wieken kopte de NRC boven een foto. Het betrof een molen van acht meter hoog tussen het groen van de Japanse kunstenaar Kawamata opgebouwd met losse ruwe plankjes in Middelburg. De molen staat wel op een goede plek waar misschien vroeger ook een molen heeft gestaan. In de gouden eeuw vonden we immers veel molens op bolwerken. Hoge plaatsen waar wind gevangen kon worden. Het past wel bij Middelburg waar nog een van de weinige Nederlandse getijdemolens gebouwen te vinden is. Wie de molen wil zien moet naar de beeldenroute Facade in Middelburg.

Huub van Est

Foto: L. van der Torren

De Kam

Veiligheid

Ik heb in de Kam al regelmatig het onderwerp veiligheid aan de orde gehad. Het is er belangrijk genoeg voor. Omdat we zelf heel willen blijven als molenaar, maar ook omdat het wettelijk geregeld is. Daarom is ook de Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) geactualiseerd en is in het najaar klaar. De Hollandsche Molen zal daarover informatie verstrekken. Het GVM gaat ondersteuning leveren aan molenaars om de RI&E toe te passen. De RI&E gaat vooral over de "hardware", de molen zelf, met zijn trappen, leuningen, afzettingen enz. De "software", dat is ons gedrag. Dat is onderdeel van de opleiding en van het examen. En na het examen passen we het geleerde gedrag als molenaars toe, toch?

De veiligheid is belangrijk voor jezelf, je medemolenaars, de bezoekers en de molen. Maar die medemolenaars zijn niet alleen de molenaars die op dat moment bij jou zijn. Dat zijn ook alle andere molenaars in Nederland. Waarom? Omdat als ergens een molenaar een loopje neemt met de veiligheid en er gebeurt een ongeluk, dan kan er altijd worden besloten om de regels strakker te maken of bepaalde activiteiten te verbieden. En dan treft ons dat allemaal.

Laten we dat beseffen als we morgen als molenaars aan de slag gaan.

Theun Vellinga
Voorzitter

De restauratie van De Huisman in beeld

Op 28 juni 2012 vond in Amersfoort bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de presentatie plaats van de Engelse vertaling van 'Een Toekomst Voor Molens.' Voor deze gelegenheid was een aantal buitenlandse gasten uitgenodigd en werd de documentaire vertoond over de restauratie van molen De Huisman aan de Zaanse Schans met aansluitend een inhoudelijk debat.

Wendy van Wilgenburg bij het draaien (foto's Alfons van Schijndel)

De documentairemaakster

Na een uitgebreid welkom van Jos Bazelmans was het woord aan de maakster van de documentaire Wendy van Wilgenburg. Zij studeerde culturele antropologie in Amsterdam en visuele antropologie in Leiden en maakt haar documentaires dan ook vanuit een antropologische, observerende blik. Ze deed onder andere onderzoek in Nepal, Guatemala en de Filipijnen en heeft een bijzondere fascinatie voor ambachten. Zo raakte ze ook betrokken bij het restauratieproces van De Huisman op de Zaanse Schans en maakte hierover een lange documentaire.

Vakbekwaamheid en vakmanschap

Vakmanschap is voor haar documentaires over ambachten altijd het vertrekpunt, zo vertelde Van Wilgenburg in haar inleiding op de documentaire. Of het nu gaat om de bouw van een viool, het bewerken van stenen of de restauratie van een molen als De Huisman. Het fascineert haar hoe je met bewegende beelden in combinatie met geluid en tekst een document kunt maken van de aanwezige kennis en vaardigheden van de ambachtsman, die zijn kennis verwerft door jarenlang praktisch bezig te zijn, feitelijke handelingen uit te oefenen en te perfectioneren, en het leerproces dat daarmee samenhangt. Leren door praktisch handelen; "learning by doing".

Uitgangspunt voor de documentaire

Vooraf was haar idee een document te maken van het gehele restauratieproces en een portret van de molenrestaurator, Bart Nieuwenhuijs. Dit alles vanuit de observerende blik, het proces volgend. Omdat een documentaire nooit objectief of onpartijdig is, koos Van Wilgenburg bewust voor het filmen vanuit het

perspectief van de vakman. Zo kon ze voor buitenstaanders het proces van de restauratie inzichtelijk maken.

Tijdens de restauratie bleken de visies over de te volgen koers van Nieuwenhuijs en de ei-

'De visies over de te volgen koers bleken tijdens de restauratie nogal uiteen te lopen'

genaar van de molen Vereniging De Zaanse Molen nogal uiteen te lopen. Deze diverse visies vond Van Wilgenburg interessant en wezenlijk onderdeel van dit restauratieproces. Ze zitten nu als rode draad in de film verwerkt.

Bart Nieuwenhuijs

De molenmaker

Door het gekozen perspectief staat de jonge, gedreven molenmaker Bart Nieuwenhuijs centraal in de film. Hij slaagde in 1999 als vrijwillig molenaar en ontwikkelde zich daarna tot ambachtsman in het molenmakersvak. Zijn vakmanschap combineert hij met enthousiasme, met een grote nieuwsgierigheid en interesse in de techniek van de 17e en 18e eeuw en het toen gebruikte plaatselijk aanwezige hout. Deze kennis gebruikt hij bij restauraties. Zijn visie deelt hij ook met opdrachtgevers, die soms beslissingen nemen waar Nieuwenhuijs vanuit zijn vakgebied niet geheel achter kan staan. Dit blijkt in de film bijvoorbeeld uit een discussie met het bestuur over het gebruik van ruiten van 18e eeuws glas versus glas uit 1950. Of zijn twijfel over de keuzes omtrent het gaande werk.

Tegengestelde opvattingen

Eén van de dingen die in de documentaire

Zaanse Schans in te winter

duidelijk naar voren komen is dat de gewetensvolle kennis en ervaring van de molenmaker botst met de belangen van een exploitant van een molenerfgoed-park. Een botsing over 'wat is authentiek?'

Een begrip dat in de wereld van het molenerfgoed vaker tot discussies en tegenstellingen leidt. Waarbij in dit geval ook de toeristische exploitatie een rol speelt. Of zoals de verkoopster in de winkel in De Huisman toen ik er was het uitdrukte: "we zijn een commercieel bedrijf."

De conflicterende opvattingen vormen een belangrijke rode draad in de film. Soms ook met emotionele uitlatingen of niet-verbale communicatie, waarbij vermeden wordt dat het leidt tot een drama van discussies tussen voor- en tegenstanders.

Meerwaarde

Buiten de kring van Vereniging De Zaanse Molen wordt de film goed ontvangen. De uitverkochte vertoning in de bioscoop De Fabriek

'De vertoning van de documentaire werd zeer goed bezocht en enthousiast ontvangen'

dit voorjaar leidde tot een extra voorstelling. Ook in het Amsterdamse Rialto werd de documentaire zeer goed bezocht en enthousiast ontvangen.

Enkele bestuursleden van Vereniging De Zaanse Molen zijn minder positief over de film en de vragen die de film oproept. De maakster betreurt dit en betoogt dat discussies over authenticiteit en cultureel erfgoed juist een meerwaarde van de film vormen. Dit bleek ook tijdens de vertoning bij de Rijksdienst, de getoonde problematiek was ook internationaal zeer herkenbaar.

Bart Nieuwenhuijs is sinds vele jaren vrijwillig molenaar op De Prinsenhof in Westzaan, de pelmolen die hij zelf in opdracht van de Vereniging heeft gerestaureerd. Hij heeft regelmatig met Vereniging De Zaanse Molen samengewerkt en Van Wilgenburg hoopt dat ondanks de soms botsende visies samenwerking in de toekomst zal blijven bestaan. Nieuwenhuijs heeft zijn zienswijze naar eer

Het blijft handwerk. In dit geval van Paul

Molenstenen in kollergang

Boven in de molen,

en geweten naar voren bracht tijdens het restauratieproces. Ook de invalshoek van de Vereniging komt in de film duidelijk naar voren, zoals het rekening houden met toeristen en commerciële exploitatie.

Authenticiteit

Het begrip authenticiteit zal in discussies over het proces van reconstructie en conservering van cultureel erfgoed altijd een rol spelen. Het woord authentiek kan op verschillende manieren worden uitgelegd en leiden tot verschillen van inzicht over te voeren beleid. Dit heeft Wendy van Wilgenburg ook in haar documentaire willen duidelijk maken en documenteren, zodat er op zulke processen gereflecteerd kan worden. Dat roept volgens haar vragen op, zoals ze in haar inleiding aangaf als:

- Wat zijn de doelen van reconstructie en behoud?
- Welke doelen moeten prioriteit krijgen?
- Wie beslist hierover en op welk niveau zou besluitvorming plaats moeten hebben?

In dit opzicht kan de film beschouwd worden als een startpunt om discussies op een meer concreet niveau te laten plaats vinden.

Huub van Est

Voor het bovenstaande verhaal is gebruik gemaakt van haar inleiding op de bijeenkomst van het RCE op 28 juni 2012 en het gesprek dat ik met haar had.

Foto's Alfons van Schijndel, stills Wendy van Wilgenburg.

INFORMATIE

De documentaire is voor 15 euro (exclusief verzendkosten) verkrijgbaar via de website www.windymiller.nl of in de winkel van De Huisman.

De film is ondertiteld in 6 talen: in het Engels, Frans, Duits, Spaans, Chinees en Japans.

Duur 88 minuten.

De spil

Molenstenen

Kammen

A future for mills

Eind juni vond in Amersfoort de presentatie plaats van de Engelse vertaling vande nota Een Toekomst Voor Molens uit 2011 waarvoor een aantal Engelse en Vlaamse gasten was uitgenodigd. Na het welkomstwoord en de inleiding van Jos Bazelmans werd de documentaire over de restauratie van de Huisman vertoond met aansluitend een voordracht en discussie met de maakster Wendy van Wilgenburg. Prijzenswaardig dat het RCE haar met haar kritische opmerkingen had uitgenodigd.

Lopende discussie

Na de documentaire en de discussie daarover volgde een inleiding van Wouter Pfeiffer die de dag had georganiseerd. Hij wees erop dat binnen de monumentenzorg en de molenwereld een discussie gaande is over hoe een molen geconserveerd, gerestaureerd en onderhouden moet worden. Een discussie die niet is geëindigd en zal doorgaan omdat molens een belangrijke rol speelden en spelen in onze geschiedenis. Zijn verhaal was een aanvulling en verduidelijking op de gedachten zoals die zijn vastgelegd in de nu vertaalde visie-nota. Hij stipte zaken aan die in de nota nog weinig tot uitdrukking waren gekomen en plaatste het molenerfgoed wat meer in het kader van historisch ontwikkelingen en de waarde en betekenis voor het sociale leven en de landschappelijke ontwikkeling.

Vrijwillige molenaars

Sinds er in 1960 een molensectie bij monumentenzorg aantrad zijn veel molens gerestaureerd. Belangrijkste doel daarbij was er voor zorgen dat de molen weer kon gaan malen. Vanaf 1967 zorgden enthousiastelingen er voor dat het malen op vrijwillige basis onder de aandacht kwam. De eersten deden examen in 1970 en in 1972 werd het Gilde van Vrijwillige Molenaars officieel een vereniging. De eerste vrijwilligers leerden het vak nog van beroepsmolenaars die nog werkten of hadden gewerkt met molens.

Vrijwilligers die tijd, geld en zorg in molens hebben geïnvesteerd zijn van cruciaal belang geweest voor het behoud en functioneren van molens. Zonder hen zou de geschiedenis en het verhaal niet kunnen worden verteld en het vak van molenaar en molenmaker niet zijn behouden.

Dat belang blijkt ook uit een recente restauratie van een molen op initiatief van een vrijwilliger om de overgang van windkorenmolen naar elektrische maalderij voor het erfgoed te behouden. (zie ook Gildebrief nr.2 2012)

A future for mills

Het is de Engelse vertaling van Een toekomst voor molens uit 2011. Daarmee beoogt de Rijksdienst de expertise die in de afgelopen 50 jaar is opgedaan ook beschikbaar te stellen voor landen waar de molen, de molenaar en molenmaker binnen de monumentenzorg een lagere of zelfs helemaal geen status hebben. De visie van de Rijksdienst op het molenbehoud is in kringen van molenaars en in de molenwereld omstreden. De centrale vraag

die in de visie wordt gesteld is of molens als monumenten van de geschiedenis van de techniek moeten worden bekeken en behouden of als industrieel werktuig. Want bij restauraties en reconstructies gaan vaak monumentale zaken verloren.

Hij vatte nog eens kort samen wat de uitgangspunten waren. Maar nuanceerde ook dat het in werkzame staat houden van molens een belangrijk onderdeel is en blijft van het molenerfgoed-beleid van de Rijksdienst.

Monumentaal en authentiek.

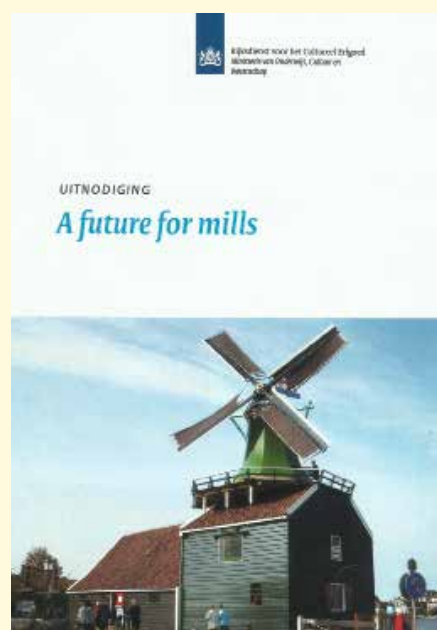
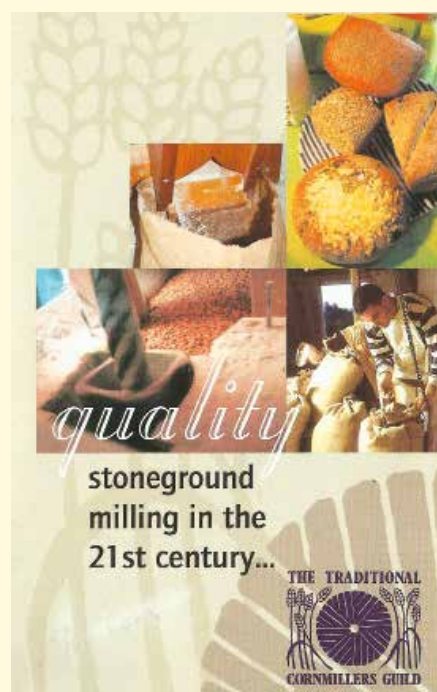
Twee begrippen die gemakkelijk tot verwarring kunnen leiden kwamen in de daaropvolgende discussie over de molenvisie en het molenbeleid duidelijk weer naar voren. Bij die begrippen geven mensen er snel een eigen invulling aan en hebben vaak een eigen beeld. Evenals bij de discussie over de documentaire bleek ook hier weer dat bij restauratie en behoud uiteenlopende opvattingen en belangen een rol spelen.

De reacties van de Engelse en Vlaamse gasten van erfgoedinstellingen onderstreepten dit nog eens. Jonathan Cook van de S.P.A.B Mills Section en voorzitter van de Traditional Cornmillers Guild (de Engelse AKG), David Tomback directeur van de English Heritage en Tony Crosby, adviseur van de Heritage Lottery Fund gaven duidelijk aan dat het niet alleen gaat om economische waarden, maar dat het draagvlak onder met name de lokale bevolking van groot belang is. Ook Walter van den Branden, conservator van MOLA en Leni Thiers, Erfgoedconsulent Industrieel Erfgoed België, gaven aan hoe belangrijk draagkracht voor erfgoed is.

Geschiedenis niet eenduidig

Dat de molengeschiedenis niet eenduidig is moge duidelijk zijn. Behalve betekenis voor het sociale leven en de landschappelijke ontwikkelingen gedurende vele eeuwen spelen ook economische geschiedenis en de geschiedenis van techniek en wetenschap een rol. Aan al deze aspecten recht doen is een ingewikkelde zoektocht. Conserveren onder een kaasstolp is zelden een oplossing. Uitwisseling van gedachten over hoe geconserveerd moet worden blijft het belangrijkste. Kennis uit het veld is daarbij onontbeerlijk. En verhalen moeten daarbij worden verteld en niet vergeten. In die zin leverde ook deze bijeenkomst een goede bijdrage.

Huub van Est

Getijdemolens, verweesd molenerfgoed

Begin vorig jaar op bezoek bij de West Brabantse Molenstichting bezochten we ook de in restauratie zijnde getijdemolen van Bergen op Zoom. Daar hoorde ik dat ook in Breda een getijdemolen had gestaan. Getijdemolens komen alleen langs de kust voor. Dus kunnen we niet langer spreken over Amersfoort aan Zee. Maar ook van Breda aan Zee.

Kaart Jacob van Deventer, ± 1560

- 1 Getijdemolen
- 2 De Houwer
- 3 Dam voor St Jacobsstraat
- 4 Verdwenen kleine getijdemolen of Grebbemolen

Symposium Getijdemolens

Ter gelegenheid van de restauratie op particulier initiatief had de West Brabantse Molenstichting een symposium georganiseerd over het restauratieproces en de rol en betekenis van getijdemolens in haar stroomgebied. Visueel zijn er in Nederland slechts van enkele getijdemolens restanten bekend: Goes, Middelburg en Sas van Gent. En nu dus ook in Bergen op Zoom. En ook Breda kan daar hopelijk over niet al te lange tijd aan worden toegevoegd bleek tijdens de bijeenkomst. Dat het behoud van de getijdemolens weinig appelleert aan besef dat ze deel uitmaken van

ons cultureel molenerfgoed in onze waterhuishouding werd tijdens het symposium duidelijk. Niettemin mocht de bijeenkomst, die geopend werd door voorzitter Ton Meesters van de West Brabantse Molenstichting, zich verheugen met een opkomst van meer dan 40 deelnemers.

Waar zijn ze te vinden

Getijdemolens zijn sinds 787 te vinden langs de West Europese kusten waar bij vloed het zeewater landinwaarts stroomt en bij eb weer in zee. Soms vermogens van meer dan één megawatt.

Dat gebeurt met name in delta's waar rivieren in zee stromen, de riviergetijdemolens, zoals b.v. in de Nederlandse Delta, of baaien in rotsachtige gebieden, zoals b.v. in Portugal, die volstromen en weer leeglopen.

Met een zeer uitgebreide presentatie legde Robert Verkerk de werking van de molens uit en liep hij aan de hand van foto's de hele West Europese kust langs met de deelnemers: van Ierland tot aan Gibraltar.

Hij had zich beperkt tot de herkenbare restanten langs de West Europese kust. Maar er is meer te vertellen over getijdemolens. De

geschiedenis van Nederland bracht ze ook naar andere kanten van de wereld.

Werking getijdemolens

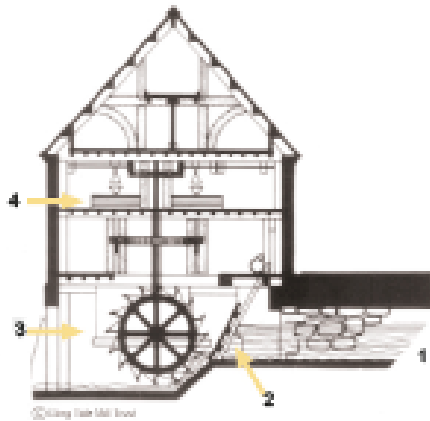
Het zijn gebouwen waarin de molenwerktuigen zijn ondergebracht die dank zij spaarvijvers of houters na het sluiten van de vloeisluisen het water bij aflopend tij weer naar zee laten stromen. Deze stroming gebruiken ze bij het openzetten van de maalsluis voor het aandrijven van de water-aangedreven raderen van de molen. De waterraderen die we kennen kunnen we onderscheiden in drie typen.

De getijdemolen in Rupelmonde bij Antwerpen heeft een verticaal waterrad. Dit type molen met onder-aandrijving vinden we met name langs de noordelijke kusten van Europa. Meer naar het zuiden vinden we de Rodizio en de Rodete. De eerste met open radiaal geplaatste schoepen, de tweede met een gebogen in een gesloten ring geplaatste schoepen. En zoals in molenland gebruikelijk bestaan er op deze hoofdindeling varianten.

Het Kasteel van Breda

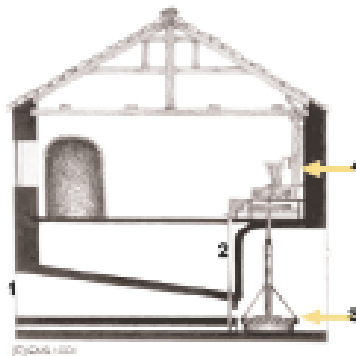
Dat het zeewater bij vloed tot Breda reikte

Molen met verticaal waterrad (Rupelmonde)

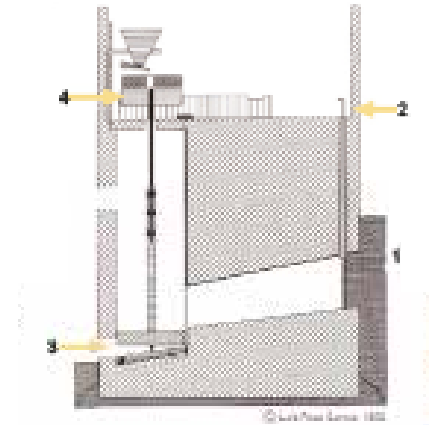
- 1 Spaarvijver
- 2 Maalsluis
- 3 Waterrad
- 4 Molenstenen

Rodizimolen

- 1 Spaarvijver
- 2 Maalsluis
- 3 Rodizio
- 4 Molenstenen

Rodetemolen

- 1 Spaarvijver
- 2 Maalsluis
- 3 Rodete
- 4 Molenstenen

kan men zich tegenwoordig niet meer zo goed voorstellen. Het verhaal van Jacques Brinkhof was daarom zeer de moeite waard.

In 1504 werd Hendrik III van Nassau Heer van Breda. Vermoedelijk al in 1509 liet hij op een ronddeel van de kasteelommuring een watermolen bouwen met daarboven twee woonverdiepingen voorzien van een trapgevel.

De molen aan de noordkant aan de stadsgracht is in eerste instantie een watermolen die functioneert dank zij het grote verval van het riviertje De Mark vanaf het Belgische Hoogstraten en bij Breda in zee uitmondt. Na de aanleg van vestingwerken rond Breda en het kasteel in 1536 wordt besloten van de rivierwatermolen een getijdemolen te maken die binnen de vestingwallen komt te liggen. Het water komt dan via een inlaatsluis onder

de noordelijke vestingwal de stad binnen en verlaat de stad weer via de uitwateringssluis aan de westkant in de Mark bij laag water. Deze sluis is tevens de sluis die toegang geeft voor schepen tot de stad en hierdoor voer ook het beroemde Turfschip de stad binnen. Tot 1828 bleef de kasteelwatermolen Oranje bezit. In dat jaar liet Koning Willem I het kasteel inrichten als Koninklijke Militaire Academie en werd de molen gesloopt. Nu is men bezig hem weer zichtbaar te maken.

Getijdemolen van Bergen op Zoom

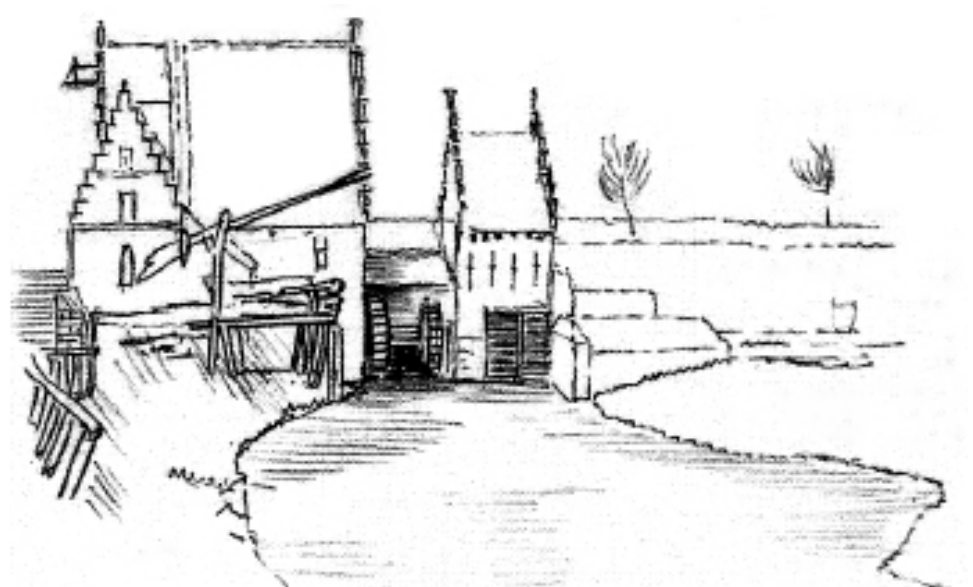
Van de boven genoemde getijdemolens is die van Bergen op Zoom de oudste. Dat vertelde architect Jan Weyts, wiens betovergrootvader eigenaar van de molen was. De molen kwam gereed in 1503 en de Me-

chelse bouwmeester Anthonis Keldermans had een grote inbreng op het gebouw aan de haven binnen de stadsomwalling. Het was het kleine zusje van de Markiezenhof van ongeveer dezelfde datum en de overeenkomsten zijn frappant. Het was ook de Markies die de opdracht tot de bouw van de molen gaf. Achter de molen werd een houer gegraven, buiten de stadsmuren, die bij vloed volliep. De molen had een fors maalgebouw met twee trapgevels en aan de zijkant een woonhuis met een trapgevel. Aan de waterzijde regelden in het "schofhuis" de schuiven de watertoevoer. Daar waren ook twee maalsluizen met schoepraderen en een spuisluisgebouw ook met twee trapgevels. De twee schoepraderen vergrootten met onderaandrijving de capaciteit van de twee koppels maalstenen.

Getijdemolen Rupelmonde

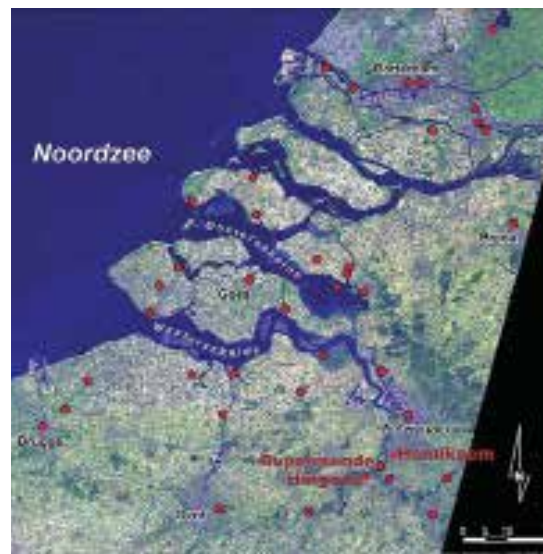

Getijdemolen Bergen op Zoom, Klotz 1672

Getijdemolen Bergen op Zoom, J.C. Greive 1860

Overzicht getijdemolens in de lage landen

Van het uiterlijk van de molen is heel veel bekend dankzij tekeningen. Van het innerlijk weten we minder, maar draagt archeologisch en historisch onderzoek soms ook veel bij. Na de "privatisering" in 1795 werd de molen vanaf 1825 werd het achtereenvolgens oliemolen en later schorsmolen met ook een windmolen. Van het opnemen in het gebouw hiervan zijn tot nu toe geen gegevens beschikbaar. In 1862 werd het een bloemmolen.

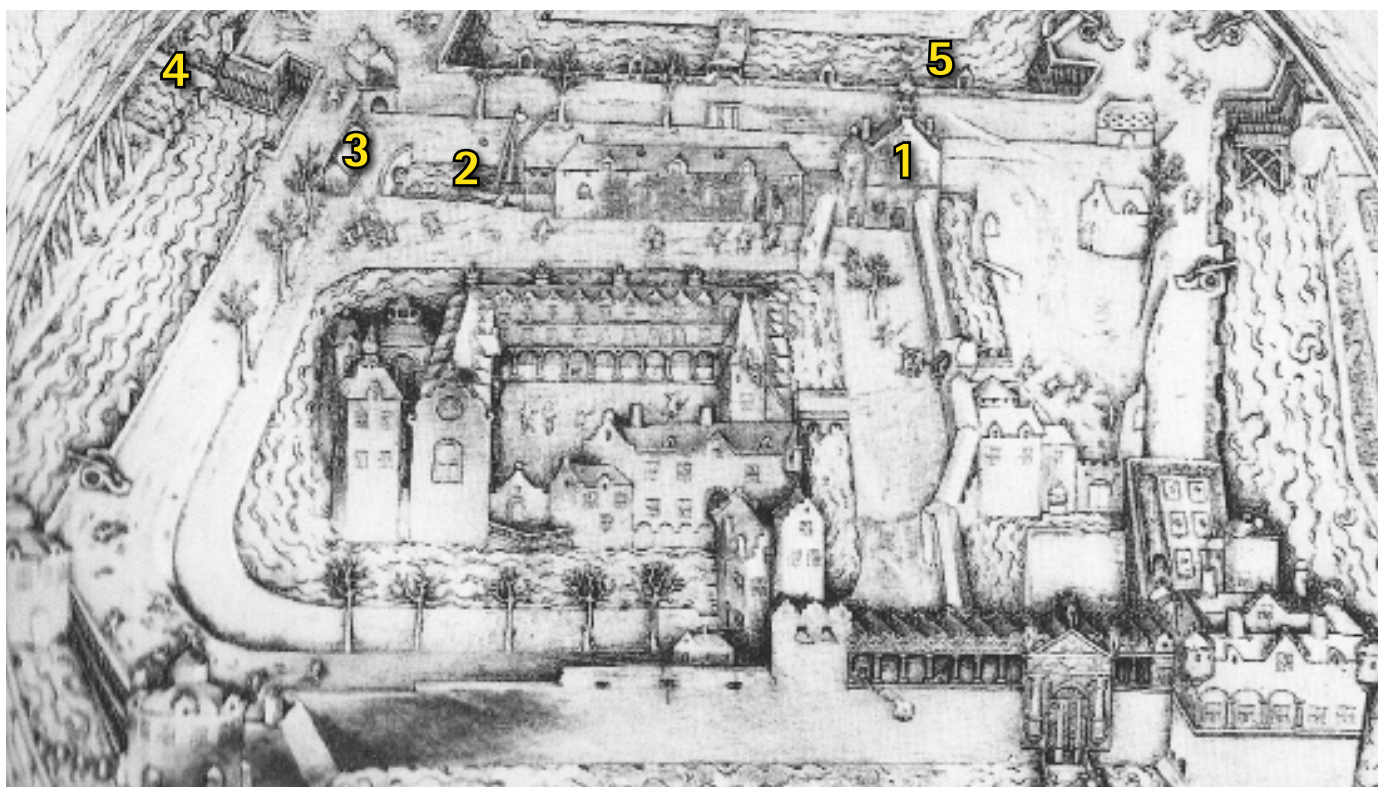
In 1869 kreeg de molen een stoommachine waarvan de fundering is teruggevonden, maar verder niets bekend is. In 1904 werd de molen aangepast ten behoeve van de suikerindustrie en verloor het zijn molenkarakter.

Restauratie

Na een voordracht van Archeoloog Marco Vermunt was het de beurt aan Hans Smeenk. De eigenaar van de molen. Hij vertelde hoe de

molen als gemeentewerf de opslagplaats voor van alles en nog wat was geworden. Vanaf 1994 stond deze te koop en hij wilde hem wel overnemen voor zijn aannemersbedrijf dat gespecialiseerd is in onderhoud en restauraties. Hij liet een artist impression maken van wat hij voor had met de molen en de omgeving. Het duurde tot 2000 voor de twee gegadigden met hun planvoorstellen vanwege het historisch karakter antwoord kregen van de

Getijdemolen breda met turfschip

1. Watermolen 2. Turfschip 3. Uitwateringssluits 4. Dam 5. Inlaatsluits

Artist impression getijdemolen Bergen op Zoom

wethouder van Bergen op Zoom. En ook niet voor het symbolisch bedrag van één Euro wat vrij gebruikelijk is in de erfgoedwereld. Niettemin slaagde het bedrijf er in de molen te verwerven.

Daarna begon het historisch onderzoek met het oog op de restauratie. Wat vertellen de stenen, de afbeeldingen van vroeger en de archieven? Hiervoor was de oude bouwmassa maatgevend. Maar niet alleen de gemeente had veel tijd nodig in het vergunningentraject. Ook de Rijksdienst bleek het er maar moeilijk mee te hebben. Bij de afdeling molens ontbrak de kennis van getijdemolens. Een andere afdeling beschouwde het uitsluitend als een restant van een bouwwerk in plaats van een bouwwerk dat is voortgekomen uit zijn (industriële) functie die niet van elkaar

zijn los te koppelen. Op dit punt heeft het RCE nog steeds geen uitsluitend gegeven. Tot nu toe is alles uit eigen zak betaald vertelde hij tot slot.

Erfgoed getijdemolens

Dat de geschiedenis van de Nederlandse getijdemolens groter is dan in het voorgaande

geschetst wordt duidelijk wanneer men zich realiseert dat ook aan de andere kant van de oceaan getijdemolens zijn gebouwd door Nederlanders. Door de West Indische Compagnie in Nieuw Amsterdam (zie Gildebrief dec. 2009) en later in Suriname (zo'n 35, zoals een vragensteller wist op te merken) o.a. voor de rietsuikermolens.

Ook Molinologie 36-37, 2012, gewijd aan de kaarten van Jacob van Deventer gemaakt tussen ongeveer 1505 en 1575, maken dit duidelijk. Herman Hagens schetst daarin de veelheid aan getijdemolens in onze rivierendelta. Op vele plaatsen in Zeeland, maar ook in Zuid Holland en elders kon men getijdemolens aantreffen.

Huib van Est

De foto's en afbeeldingen zijn ontleend aan de bijdragen van de deelnemers en panelen van de tentoonstelling samengesteld door Peet Quintus.

Meer informatie:

Jan Weyts, *De watermolen te Bergen op Zoom in: De Waterschans (Geschiedkundige Kring van Bergen op Zoom)*.

Een artikel van zijn hand verschijnt binnenkort in Molinologie.

Zie ook: Molinologie 36 / 37, 2012 met de kaarten van Jacob van Deventer. Pagina 28 e.v. Molinologie 6 /1996

Hans Smeenk, eigenaar en restaurateur van de getijdemolen in Bergen op Zoom ontvangt uit handen van de organisatoren Ton Meesters en Peet Quintus een van de vier afgebeelde schilderijtjes op zeildoek.

Molenkunstproject

In 2012 bestaat de Leemansmolen in Vriezenveen 150 jaar. Onderdeel van de jubileumvieringen was een educatief kunstproject 'Molenzeeilen beschilderen' met ongeveer 100 leerlingen uit groep 7 van vier basisscholen uit de vier kernen van de gemeente Twenterand. In het project werd samengewerkt met de lokale kunstenaar Louise Bramer en haar collega Wil van der Linden.

Het kunstproject bestond uit vier activiteiten:

1. Molenexcursie voor de vier schoolklassen, die op school is voorbereid met de Leskisten van de Leemansmolen.
2. Gastlessen op de scholen door de kunstenaressen. Brainstormen over het ontwerp van de beschildering.
3. De vier schoolklassen beschilderen hun molenzeil in het atelier van de kunstenaar.
4. Slotmanifestatie van het kunstproject.

Deze slotmanifestatie vond plaats op vrijdagmiddag 13 juli 2012. Er waren voor de vier schoolklassen op het molenerf vliegerworkshops en een vliegerdemo georganiseerd in samenwerking met de lokale vliegerclub. En natuurlijk konden de kinderen een kijkje nemen op de verschillende zolders in de molen.

Het hoogtepunt die vrijdagmiddag was natuurlijk het moment waarop de vier in het atelier van de kunstenaar beschilderde molenzeeilen zichtbaar zouden worden. Twee leerlingen per klas hielpen de molenaars met het onthullen van het zeil dat hun klas beschilderd had. Het resultaat mocht er zijn: vier kleurige zeilen die elk een jaargetijde voorstelde. Elk zeil was beschilderd met afbeeldingen van het bijbehorende jaargetijde.

De kunstig beschilderde zeilen zullen bij feestelijke gelegenheden weer op de zeilen worden gelegd. De eerstvolgende keer is dat op zaterdag 8 september. Dan wordt het 150-jarige bestaan van de Leemansmolen gevierd met een oude ambachtenmarkt. Bovendien is het dan Overijsselse Molendag en Open Monumentendag.

Hans Schouten

B. VAN DE VOORT

Veertig jaar jong

Het Gilde bestaat veertig jaar, hieperdepiep. De jongemannen die in 1972 het Gilde oprichtten zijn intussen veranderd in heren met aanzien. Zo weinig veranderlijk als de molens de afgelopen veertig jaar waren, zo weinig zijn ook de molenaars veranderd: in grote lijnen worden nu dezelfde mensen lid als degenen die er ooit mee begonnen zijn, wat betekent dat met de oprichters van het Gilde, ook het ledenbestand in de afgelopen veertig jaar verontrustend vergrijsd is. Bij de meeste mensen komt het simpelweg niet op dat ook jongeren molenaar kunnen zijn (en 'jongeren' is hier relatief, zegmaar vijftig-min). Alles wat met 'vroeger' en 'ambachtelijk' te maken heeft wordt vrijwel uitsluitend door bejaarden bevolkt. Kijk maar naar musea en op toeristen gerichte ambachtsmarkten. Veel te vaak zit daar een oude grijze man in donkerblauwe kiel met pet voorovergebogen iets authentieks te doen. Dat ambachten alleen door ouderen uitgevoerd kunnen worden is natuurlijk onzin en bovendien historisch onjuist. Als we kijken naar de huidige vergrijzing en hoge levensverwachting waren er vroeger veel meer jongeren dan nu.

Waarom trekt het Gilde dan tegenwoordig zo weinig jonge leden? Waar zijn alle huidige twintigers mee bezig dat ze geen belangstelling tonen in erfgoed? De molens zijn in de afgelopen veertig jaar niet wezenlijk veranderd tenslotte. Misschien ligt daar wel juist het probleem: molens zijn in deze tijd gewoonweg niet hip en flitsend genoeg meer. Aan de andere kant waren ze dat in 1972 vast ook niet. Zou de huidige generatie twintigers halfzacht geworden zijn met studies in communicatie en management en nooit in een degelijke opleiding écht belangrijke dingen geleerd hebben? Hebben twintigers het veel te druk met hun quarterlifecycle, om uit te zoeken waar hun ware ambities, dromen en talenten liggen? Als ze dan na hun dertigersdip naadloos overgaan in de midlifecycle weten ze to tegen hun zestigste waar ze aan toe zijn en worden ze molenaar.

Nou, misschien, maar ik betwijfel het. Want dergelijke vage verklaringen kan je ook zoeken voor het gebrek aan vrouwelijke molenaars, of allochtonen. Hoewel dat historisch gezien weer wat beter klopt -vroeger waren die ook slechts bij hoge uitzondering molenaar- staat anno 2012 niets ze nog in de weg.

Wat de reden ook mag zijn, een grotere variatie in molenaars, of het nou in leeftijd, geslacht of huidskleur is, is soms wat meer, soms wat minder historisch verantwoord, maar in alle gevallen veel gezelliger.

1
De praam drop

De stert te gooi

De 10 Mole

10
Meule sloete door
Frans Verstappen zelf

Bér Symkens (1922-2002)

Bér Symkens (1922- 2002) was tot 1944 molenaar op de Marie- Louise te Oler van zijn vader Henri Symkens, die ook in Kelpen-Leveroy een molen had. Beide molens zijn door oorlogsgeweld in 1944 gesneuveld. Na de oorlog begon Bér een motor- en nog wat later een elektrische maalderij. Na het stoppen van zijn bedrijf in 1972 verhuisde hij naar Baexem. Het was in de tijd dat de Aurora molen verplaatst werd. Al spoedig werd hij benoemd als vrijwillig molenaar aldaar, naderhand werd hij ook op de Antonius molen te Heyhuysen aangesteld.

Menig huidig vrijwillig molenaar kent Bér nog, een vakman in alle details. Iedereen die bij hem opleiding genoten heeft weet hoe precies hij was. Na een dag malen had hij bij het sluiten altijd de goede gewoonte om de tien geboden op te zeggen. Nee, niet die tien geboden die wij vroeger op school

Meule biehouje

9

8
Stut in het raad

3

Ketting aanne rooi

engeboden

leerden, nee, de tien- molen- geboden. Tien punten hardop doornemen en punt voor punt nalopen of je soms iets vergeten was. Wie heeft zich, al thuis zijnde, niet eens afgevraagd, heb ik dit of dat ook gedaan? Van lieverlee ging je maar terug naar de molen, opnieuw controleren. Daar gekomen moest je constateren dat je niks vergeten was. Je had ervan geleerd, je wil op deze manier in de toekomst niet nog eens naar de molen hoeven te gaan. Dus je ging de tien geboden ook hanteren. Ikzelf gebruik ze nog na iedere molendag. Als kleinzoon van Bér wilde ik jullie dit verhaal niet onthouden.

De tien geboden luiden als volgt:

1. De praam erop	6. Molen in het werk
2. Staart goed vast	7. Vangtouw ophalen
3. Roeketting vast	8. Stut in het aswiel
4. Bliksemaafleider vast	9. Molenstenen bijhouden
5. Materiaal naar binnen	10. Molen sluiten

Frans Verstappen, vrijwillig molenaar te Heythuysen en Baexem.

4

Bliksemaafleier vast

5

Alle materiale binne

7

Vangtouw nao binne

6

Meule in het werk

Foto 1 t/m 9: Joos Lensink

Van molenjongen tot molenmaker

Zijn eerste ervaringen in het molenaarsvak had Tonnie Moes als 14-jarige opgedaan op molen De Star in Balkbrug. Daarna werd hij in 1980 vrijwillig molenaar. Daar bleef het niet bij. Hij ontwikkelde zich verder in het korenmolenaarsbedrijf en tot molenmaker met veel gevoel voor de historische karakter van korenmolens. Tegenwoordig werkt hij dan ook parttime bij een molenmakersbedrijf. Een voorbeeld van “learning by doing”. Wat bij molenaars en molenmakers onmisbaar is.

De eerste stappen

In 1972 kon korenmolen De Star in Balkbrug, nadat er brand was uitgebroken ternauwernood gered worden. Men wilde de molen op het terrein van de coöperatie slopen, maar dit kon worden voorkomen. De molen werd verplaatst en sinds november 1975 weer in gebruik.

Zijn eerste lessen op De Star kreeg hij van Rolf Wassens, gediplomeerd vrijwillig molenaar sinds 1973. Een telg uit een molenaarsgeslacht. Deze bracht de jonge Tonnie de eerste beginselen van het vak bij. Hij was een goede leerling. Zo zelfs dat ook toen hij nog niet de leeftijd had om examen te doen alleen de molen mocht draaien. Maar wel onder de voorwaarde dat de deur aan de binnenkant op slot ging.

Na het vertrek van Rolf Wassens ontwikkelde hij zich verder.

Verplaatsing De Star

Een van de belangrijke spelers in het verplaatsingsproces en het behoud speelde A.J. van der Haven, directeur Gemeentewerken van de gemeente Avereest, die alles deed voor het behoud van de molen.

Met hem had hij op zijn jeugdige leeftijd al goed contact. Ook van hem kreeg hij de ruimte voor zijn moleninteresse. Na de verplaatsing moest er nog veel gebeuren om De Star weer aan de gang te krijgen. Met zijn achtergrond in metaalbewerking en werktuigbouw kreeg hij bv toestemming om de in stukken aangevoerde buil te herstellen en kon

hij zich steeds meer verdiepen in het gebruik en herstel van windkorenmolens.

Leermeesters

Nieuwsgierig naar het korenmolenaarsbedrijf leerde hij Jan van de Voorde van De Windlust in Gramsbergen kennen. Deze beroepsmolenaar werd zijn leermeester voor het korenmolenaarsbedrijf en de technische uitrusting die bij zo'n bedrijf hoorde. Hij leerde een enorme buil in stukken slijpen en na transport weer opbouwen in de schuur van Jan. Techniek zat in opleiding en bloed. Hij ontwikkelde een elektrisch kruiwerk dat in overleg met de Rijksdienst en Rolf Steenbergen van Het Oversticht in Overijssel mocht worden toegepast op de molen van Radewijk van Jan van de Voorde onder de voorwaarde

De molenmaker Moes aan het werk

dat alleen laatstgenoemde en Tonnie deze zouden bedienen. Daarnaast draaide hij incidenteel ook op de molens in Staphorst, Geesteren en Vriezeveen. Ook leerde hij veel van beroepsmolenaar en vraagbaak voor velen Anton Wolters uit Ommen.

Ambachtelijk Korenmolenaar

Door zijn achtergrond en kennis van techniek en het korenmolenaars-vak (hij had voor het scherpen van de molenstenen een eigen bilhamer ontworpen met widia snijvlak) en kwam hij in 1988 in aanraking met Molensteenmaker Heinrich van Hees in Geldern die zijn hulp had ingeroepen voor onderhouds- en reparatiewerkzaamheden omdat hij het werk niet meer aankon. Molenaars Gijs Jansen en Wannie van Emmen van de Windusheimer molen en Jan te Voorde uit Radewijk begeleidden hem om te zien hoe een kleine molensteen in Veldhausen werd aangepast. Het kropgat moest o.a. verkleind worden, waarna de steen werd uitgelijnd en het scherpstel aangebracht. Jansen legde de vier weekenden vast op smalfilm. Het bedrijf van van Hees is inmiddels overgenomen door Hans Titulaer in De Palsmolen.

Het zal dus niet verbazen dat hij ook gedi-

plomeerd Meester Molenaar is en ook opleidt voor ambachtelijk korenmolenaar voor het Ambachtelijke Korenmolenaars Gilde (AKG). Het plakkaat van het AKG prikt dan ook op de molen en deze is gecertificeerd voor de opleiding.

In het boek Rondom van de Buurtvereniging Oude Molen breekt hij dan ook de lans voor het AKG en is hij van mening dat er nog wel een aantal gediplomeerde korenmolenaars bij mogen komen.

De Leeuw. Nieuwe uitdaging

Toen het in 1989 niet mogelijk bleek om met De Star een eigen korenmolenaarsbedrijf te beginnen vertrok hij naar De Leeuw

in Diepenveen waarvan de restauratie bijna voltooid was. Hij bedong meteen dat de twee "Ten Have" kleppen die de molen aan het begin van WO II had gekregen zouden worden teruggeplaatst en nam hij zijn eigen diesel-motor uit 1920 mee.

In 1962 werden kleppen weer verwijderd op gezag van De Hollandsche Molen en Oud Hollands opgehekt in verband met subsidie.

De man die hem stimuleerde om deze stap te maken en van wie hij veel leerde en kennis uit de eerste hand had was Jan Kiers die tussen 77 en 79 les had gegeven op deze molen waar hij tussen 1923 en 1927 het vak had geleerd. Inmiddels maalt hij met twee maalstoelen, waarvan een elektrisch, en is het pel-gedeelte verdwenen.

Onderhoud van de molen en de motor behoort inmiddels tot de wekelijkse bezigheden.

Mede hierdoor en zijn ambachtelijke kennis en kunde van de korenmolen werkt hij nu een aantal dagen per week voor het Molenmakersbedrijf Groot Wesseldijk in Lochum.

Meer dan molen

Molen De Leeuw ligt in het buurschap "Oude Molen" tussen Lettele en Bathmen en is onderdeel van de plaatselijke gemeenschap en het Molenplein is dan ook de centrale plek

Tonnie Moes in de winkel met Jan Bos

Verplaatsing van De Star in Balkbrug

waar men elkaar treft. Het molenbedrijf en de molen worden door veel mensen uit de omgeving en van verder weg dan ook regelmatig bezocht.

In de AKG winkel en op de molen is de gepensioneerde Jan Bos, die de voorgeschiedenis van de molen kent en inmiddels gediplomeerd molenaar is, een grote hulp op vrijdag en zaterdag.

De molen is sinds 1989 in eigendom bij Stichting Windkorenmolens De Leeuw. Bestuursleden vervullen opdagen dat de molen toegankelijk is voor publiek de functie van molengids, waarvoor Tonnie ze de nodige kennis heeft bijgebracht.

Vele malen per jaar worden er door de "Vrienden van de Molen", inmiddels zo'n 50 man en vrouw groot, activiteiten en soms grote evenementen als een wintermarkt georganiseerd in de omgeving van de molen.

Voorzitter van de Stichting Mees Struijs: "Wat zich hier rondom molen De Leeuw manifesteert past precies in het door het ministerie van OCW uitgedragen beleid de molen een brede maatschappelijke erkenning te laten genieten".

De molen wordt gedragen door de lokale gemeenschap. Zelfs de gemeente Deventer is daarvan onder de indruk en heeft bijgedragen aan het herstel van het metselwerk.

Kortom, het aanstekelijke enthousiasme van molenaar en molenmaker Moes en zijn gevoel voor de historische betekenis en ontwikkeling van dit werktuig bewijst niet alleen dat dit cultureel erfgoed alleen zo behouden blijft maar ook gedragen door de lokale gemeenschap.

Kortom, het aanstekelijke enthousiasme van molenaar en molenmaker Moes en zijn gevoel voor de historische betekenis en ontwikkeling van dit werktuig bewijst niet alleen dat dit cultureel erfgoed alleen zo behouden blijft maar ook gedragen door de lokale gemeenschap.

Joos Lensink

Foto's Joos Lensink.

Met dank aan Tonnie Moes, Mees Struijs, Dinie Borren, Wannie van Emmen, Gijs Jansen, Jos Geverink e.a.

Tonnie Moes

1962

Balkbrug

1974

LTS Ommen, metaal

1976

Smederij Nieuwleusen

1976

Molenaar op De Star (-1989)

1978

Smederij dienstbetrekking

1980

Machiniefabriek Feenstra

1984

Molenaar te Ane (-1986)

1986

Molenaar Windlust Radewijk (-1988)

1989

Molenaar De Leeuw Lettele (-1996)

1993

Verhuisd naar Lettele

1996

1e molenaar op De Leeuw

Vz. Mees Struijs

Molen De Leeuw in Oude Molen

De

gaat voor u open!!!

het maandblad boordevol molens en aanverwante zaken als:

Actualiteiten

Molengeschiedenis

Biotoop

Bedrijf en Techniek

Molenbehoud

Opinie

Geen molenliefhebber mag **MOLENWERELD** missen; een schat aan informatie van blijvende waarde

MOLENWERELD verschijnt elf maal per jaar met minimaal 40 pagina's per nummer op A4-formaat, volledig in kleur. Een jaarabonnement kost (in Nld.) € 47,50; overig Europa € 65,-

GRATIS: Nieuwe abonnees ontvangen gratis het boek **Molenaarsverleden** en betalen voor het eerste jaar slechts (in Nld.) € 38,50.

Molenwereld, Moerdijkstraat 39, 2751 BE Moerkapelle; of: info@molenwereld.nl

Puntkomma

Rubriek voor reacties of aanvullingen van lezers

Geachte redactie

Als oudere vrijwillig molenaar en instructeur ben ik hevig geschrokken van het verhaal "Buienradar" van B. van de Voort in de Gildebrief van juni 2012. En ik verbaas me er over dat er op prikbord tot dusver nog geen reacties zijn verschenen. Worden de "nieuwe molenaars" zo opgeleid? Op die manier heb je niet eens een molen nodig.

Als men de kapconstructie van een bovenkruier wil bestuderen doet men dat in de kap van de eigen molen vóór die wordt opgezeild. Je moet toch in de kap zijn om de smeren, controleren en beveiligingen als stutten etc. weg te nemen. Verder kan men bij andere bovenkruiers kijken of er verschillen zijn.

Een molenaarsonderkomen kan nooit bedoeld zijn om daar te gaan zitten zo gauw de vang losgetrokken is en tot het moment dat de molen wordt uitgespannen en de vang erop gelegd. Krijg je zo praktijken? Het is nog niet zo lang geleden dat ergens in het land een vrijwilliger de molen opzeilde, bij een stevige wind de vang lostrok en benedendeks aan het werk ging totdat het gevlucht met donderend geraas naast de molen terecht was gekomen.

Een molenaar kijkt niet door een raampje maar in de buitenlucht naar de bewegingen van de wolken en naar de directe omgeving van de molen. Als het de bedoeling met dit artikel was om reacties uit te lokken, het is dus gelukt.

Met vriendelijke groet,

Bé Oomkens.

Vrijw.molenaar molen Dijkstra te Winschoten

Het steenbed en een slepende vang

Een slepende vang. Hoe komt dat? De meeste van ons kennen deze vraag wel van het examen. Op De Koutermolen in Hoedekenskerke hadden we er ook al een tijdje last van.

Hoe kan dat nou?

In het voorjaar had John de Jongh, onze molenmaker, het buikstuk vervangen en netjes afgesteld. Op een gegeven moment ging dat steeds meer open staan t.o.v. het bovenwiel. Ook de smering van het halslager werd een probleem. Dat was het al maar het werd steeds erger.

Wanneer de molen flink doordraaide, werd het lager wel erg warm, zo warm dat de reuzel smolt en er van afdroop. Bij de pensteen braken er stukken uit. Begin oktober werd het vangen zo slecht dat we besloten de molen stil te zetten.

Al met al was het een hoop ellende die je eigenlijk niet wil hebben op je molen. Dus ga je zoeken en kijken wat er aan de hand is. Bij iedereen vragen van hoe kan dat nou. Zo gingen wij, Jeroen van Dijke en ik, op een avond eens tijdens het draaien op de kap kijken om te zien wat de as nou deed. Nog daags tevoren had iemand ons gezegd dat de as wel heel veel naar links was gezakt zodat hij tegen de weerstijl leunde.

Zwammen

Die avond kwamen we er achter dat het steenbedplankje links aangetast was door zwam. En zwammen wil je niet op je kap hebben, neem dat maar aan. Het bezorgde de nodige schrik want zwam betekent vocht en vocht is lekkage. De zwam had het steenbedplankje vermolmd waardoor ook de kwastvrije plankjes werden aangetast en dus ook verrot waren. Het geheel was ongeveer 1½ cm ingezakt terwijl er aan de keerstijl zijde niets te zien was. Door het scheef wegzakken was de kraag in het waterbord aangevreten waardoor er al twee slijpgaten waren ontstaan. De as was naar achter gekomen waardoor de asstand was veranderd. Hierdoor was de smering zo slecht geworden. Door de verandering van de asstand was de vang t.o.v. het Bovenwiel veranderd. Zo zie je dat alles met elkaar in verhouding staat. Natuurlijk gingen we verder kijken en zagen buiten dat het pothok ook vergaan was. Tijd voor actie dus.

Reparatie

Op vrijdag 28 oktober hebben we met zijn

drieën het steenbed vervangen. We hebben blokken en een hydraulische krik naar boven gebracht. Daarna hebben we de as opgelicht en de rotte zooi weggehaald en vervangen door een nieuw pothok, een nieuw waterbord en de as een kleine centimeter naar voren geschoven. De planken van het voorkeuvelens achter het pothok waren ook verrot dus hebben we deze ook maar meteen vervangen. Verder hebben we de baansteen in de juiste hoek afgesteld.

Een leuke en zeker leerzame klus. Zo zie je maar hoe alles met elkaar is afgestemd. Maar we kunnen weer draaien. Leuke bijkomstigheid is dat we tijdens de klus er achter zijn gekomen dat de baansteen al een keer eerder is gebruikt en dat deze was omgedraaid. Belangrijk is wel dat als je vochtplekken op de kap of waar ook in je molen tegenkomt je alert moet wezen. Laat het niet aansukkelen maar pak het gelijk aan.

Mark Remmerts

Vrijwillige molenaar De Koutermolen

Malen op de wind van morgen

In de opleidingsraad van juni werd de aangekondigde startnotitie met betrekking tot de meerjarenvisie van het Gilde besproken. Hieronder de inhoud van het beleidsplan.

Waarom een visie?

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars bestaat 40 jaar. Er is in die veertig jaar veel veranderd. De restauratie van molens is grotendeels tot stand gekomen, er is een systeem voor molenonderhoud ontwikkeld en er zijn veel molenaars die de molens laten draaien. Dat gaat niet vanzelf, dankzij de inzet van veel vrijwilligers is dit alles tot

stand gekomen. Niet in de laatste plaats door de molenaars die gezorgd hebben dat molens weer gingen draaien en midden de (lokale) belangstelling bleven staan. Het Gilde heeft een belangrijke bijdrage geleverd door molenaars op te leiden. Daarmee houden we een ambacht levend en maken we van molens levende monumenten.

De wereld om ons heen verandert. Molens staan nog steeds midden in de belangstelling. De restauratieslag is gewonnen, de strijd om behoud van de molenbiotoop is volop gaande. De eenduidige visie dat alle molens moeten draaien is aan het opschuiven, behoud van het oorspronkelijk komt iets meer op de voorgrond.

De molenaar van tegenwoordig is gastheer of gastvrouw op de molen en moet meer kunnen dan alleen de molen laten draaien. Ook de veiligheid in en om molens is steeds belangrijker geworden. De ongelukken van de afgelopen tijd benadrukken dat we met een mooi, maar ook gevaarlijk instrument werken.

Nederland vergrijst, het GVM vergrijst mee en de grote toeloop van VUT'ers droogt op, nu veel mensen moeten doorwerken tot 65 jaar of ouder.

Als vereniging die molenaars opleidt willen we ook op de lange termijn bijdragen aan het behoud van molens als levende monumenten.

Kansen

De molen is het icoon van Nederland, je kunt geen toeristische folder of reclame uiting zien of er staat wel een molen op. Molens zijn nog steeds een levend monument en dat is dankzij de molenaars.

Molens zijn een middel om mensen te verbinden met cultuurhistorie. Het werk en het verhaal van de molenaar zijn daarbij essentieel.

Draaiende molens leveren een positieve bijdrage aan Nederland als recreatief aantrekkelijk land.

Molens zijn techniek, het kan een rol spelen bij de behoefte aan technici?

Bedreigingen

Nederland vergrijst, het GVM nog iets sterker

Bij de uitwerking van deze visie heeft het Gilde ook gekeken naar bedreigingen voor de realisatie van bovengenoemde doelen. Tot onze schrik komt de grootste bedreiging uit onze eigen gelederen. Het ledenbestand van het Gilde wordt grotendeels gevormd door leden met een leeftijd van 60 tot en met 69 jaar (zie figuur 1).

Met de huidige groei in het ledenbestand kan het Gilde het dreigende tekort aan molenaars over 10 jaar niet opvangen.

Ook de opschuiving van de pensioengerechtigde leeftijd zal het Gilde parten gaan spelen. Veel van onze nieuwe leden komen uit de groep Vutters en mensen meteen prepensioen.

Om als Gilde te kunnen groeien is er meer aanwas nodig van nieuwe leden en het liefst meer jongere leden. Naast jongeren is het Gilde ook op zoek naar vrouwen en mensen met een andere culturele achtergrond.

Wat willen we als Gilde van Vrijwillige Molenaars?

In 2020 wil het Gilde dat alle molens voldoende bemenst zijn, de molen beschermd is in haar functioneren, de molen een onderdeel is van de samenleving.

We geven hieronder aan wat dat betekent voor a) de organisaties die bij molens zijn betrokken, de molenwereld; b) de molenaars en de molenaarsopleiding en c) de rol en organisatie van het GVM zelf.

De molenwereld

De molenwereld bestaat uit een groot aantal organisaties, sommige groot, andere klein. De mate van samenwerking moet worden versterkt, met behoud van eigenheid van die organisaties.

Het GVM wil actief werken aan versterken van de samenwerking binnen de molenwereld.

Het Gilde streeft naar verdergaande samenwerking in een centrale koepel waarin de moleneigenaren, de molenaars en andere belanghebbende samenwerken op een professionele basis, gefinancierd vanuit een vaste geldstroom. Alle molenorganisaties behouden daarbij hun

zelfstandigheid. Een centraal professioneel bureau zorgt ervoor dat beheersmatige taken worden uitgevoerd.

De molenaars en de opleiding

Het GVM wil op de lange termijn zorgen voor voldoende molenaars die in 2020 de status van erkende vaklieden hebben. Het GVM is de organisatie die zorgt voor een degelijke opleiding van molenaars in Nederland.

Daarvoor wil het GVM a) de werving van nieuwe molenaars versterken en b) de opleiding verder professionaliseren. Het Gilde wil dat molenaars actief kunnen zijn in de opleiding en in de vereniging.

Ook voor de huidige opleiding zijn er kansen en verbeterpunten. De basismappen voor de wind- en watermoleenaar moeten worden herzien en aangevuld.

Door de scholing van instructeurs zal de opleiding een uniformer karakter krijgen en groeien naar nog meer kwaliteit.

Door naast de basisopleiding ook te kijken of het Gilde zgn. kopcursussen kan geven wordt de opleiding bij het Gilde breder en dieper. Kopcursussen zijn verdiepingscursussen na het behalen van het basisdiploma. We denken hierbij aan een kopcursus voor de korenmolenaar, de houtzaagmolenaar, de olieslager. Hierbij moet het Gilde kijken of het kan samen werken met bestaande organisaties of dat deze organisaties onderdeel kunnen worden van het Gilde.

Ook moet het Gilde onderzoeken hoe de opleiding en de vrijwillige molenaar een bredere bekendheid in de maatschappij kunnen krijgen.

De rol van het Gilde

Voor het Gilde is in 2020 een duidelijke rol weggelegd als opleider en opleidingsinstituut, die zorgt voor goed opleidingsmateriaal en de opleiding vorm geeft. Ook als belangenbehartiger ziet het Gilde een belangrijke taak weggelegd. Denk hierbij bijvoorbeeld aan onderhan-

delen met moleneigenaren en overheidsinstanties, geschillen bemiddeling, faciliteren in verzekeringen, ondersteuning/begeleiding bij ongelukken en een duidelijke rol als promotor van ons erfgoed naar de samenleving.

Ook zal het Gilde een belangrijke rol spelen als dienstverlener voor verzekeringen en het bij elkaar brengen van mensen, molens en andere partijen.

De organisatie van het Gilde

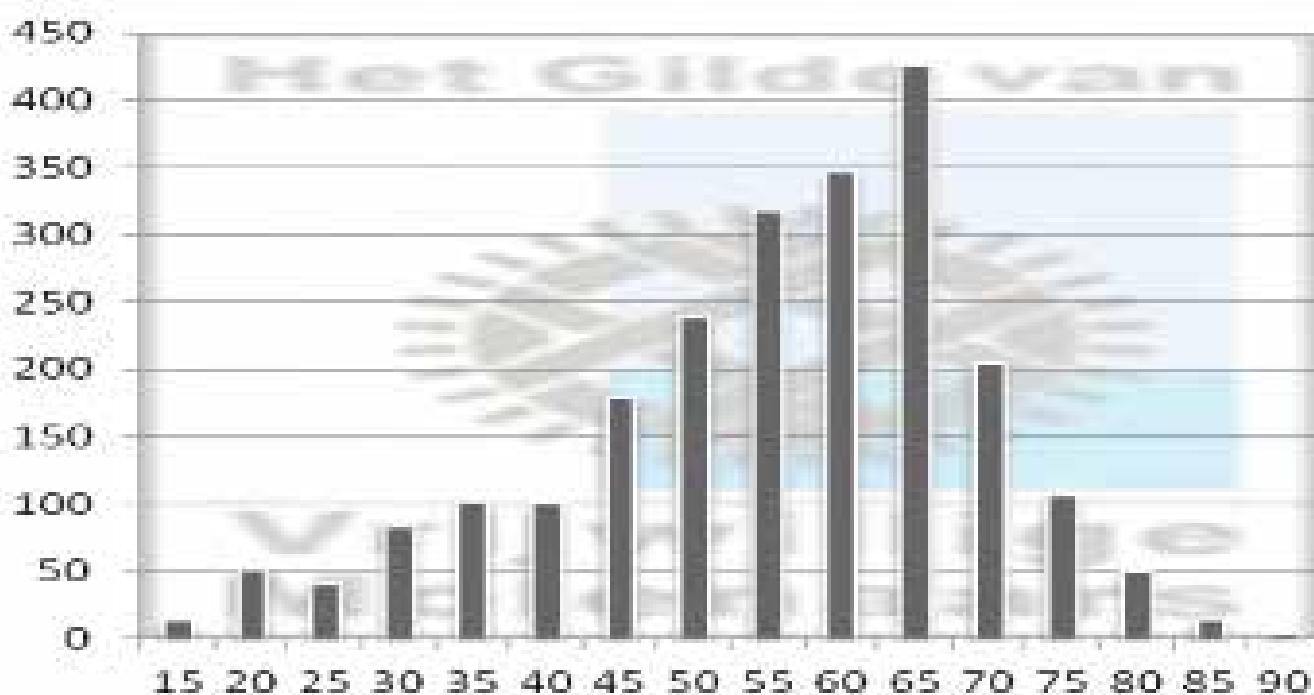
De organisatie van het GVM moet professioneler. Beheersmatige taken moeten door betaalde krachten worden gedaan, zodat bestuursleden en andere vrijwilligers de handen vrij hebben om zich geheel te richten op de kerntaak: opleiden van molenaars en molens laten draaien. Een dergelijk verenigingsbureau kan dan professioneel werkgroepen en afdelingsbesturen ondersteunen. Bij dit verenigingsbureau worden de ledenadministratie, de financiën, het archief en de distributie ondergebracht. Het verenigingsbureau is het eerste aanspreekpunt voor nieuwe leden en vragen over de opleiding. De reguliere activiteiten moeten gefinancierd worden vanuit vaste geldstromen. Voor projecten moet sponsoring zorgen voor voldoende financiële middelen.

Het Gilde moet de kansen benutten die het momenteel mogelijk laat liggen. Het Gilde moet kritisch naar zichzelf kijken en zich afvragen wat er beter kan. Is de organisatie en de manier van besturen nog actueel en accuraat of zijn er verbeterpunten.

Het Gilde is een vereniging van en voor vrijwilligers. Wordt op dit moment het potentieel van vrijwilligers optimaal benut of kan er nog meer gebruik worden gemaakt van de leden.

Alle bovenstaande punten worden uitgewerkt vanuit de gedachte;

De molenaar doet ertoe!

Figuur 1: Leeftijdsopbouw leden van GVM in november 2011

Zeilmakerij van Neerven bv

**MOLENZEILEN IN
WK77 BRUIN OF WIT,
MARLON BOLUS ROOD**

**Driek van Erpstraat 1
5341 AK OSS**

Tel. 0412-624028

Fax. 0412-627973

info@zeilmakerijvanneerven.nl

**DEGELIJKHEID EN
GEGARANDEERD DE
BESTE KWALITEIT !!**

MOLENSTEENMAKERIJ

Voor de beste kunstmaalstenen als ook
blauwe basaltlava maalstenen.

Tevens wrijfstenen, kweernen (romeins model)
demonstratiestenen (ø 10, 15 of 20 cm) en
huishoudmolens.

Zeer snel en vakkundig scherpen van
uw molenstenen en maaltechnische adviezen.

Werkplaats:

Rijksweg 146

6586 AB Plasmolen, Nederland

Telefoon: 024 - 696 36 54

Fax: 024 - 696 36 57

GSM 0653667686

E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Marc Crins Molenzeilen

Hou streekeigenschappen in ere!

- ◆ Nieuwe molenzeilen, diverse mogelijkheden
- ◆ Reparaties van uw oude zeilen
- ◆ Lui-matten
- ◆ Bil kussens (in zeildoek)
- ◆ Aanverwante artikelen

Vraag vrijblijvend een offerte aan!

Dionysiusstraat 22
6071 KH Swalmen
tel. 0475-850284

gsm: 06-20949805
www.molenzeilen.com

Molenaardag 2013

Openluchtmuseum Arnhem

26 januari 2013

De in januari 2012 ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van het Gilde georganiseerde Molenaardag was met 450 bezoekers een groot succes. Reden om ter afsluiting van het 40-jarig bestaan nogmaals een bijeenkomst te organiseren met een blik op de toekomst.

Deze dag zal worden gehouden op zaterdag 26 januari in het Openluchtmuseum in Arnhem. De activiteiten vinden plaats van 13.00 tot 17.00 uur.

Naast het bezoeken van de molens en wandelen in het museum zullen er weer sprekers, bedrijven en workshops worden georganiseerd en aanwezig zijn. De molenmarkt wordt uitgebreid met boeken en ansichtkaarten.

Om de kosten voor deze dag en het speciale jubileumnummer enigszins te drukken vragen we van de deelnemers aan de dag een kleine bijdrage in de van 5 Euro. Om te weten met hoeveel mensen we op de dag zelf moeten rekenen verzoeken we de deelnemers vooraf

te betalen. U kunt voor meerdere personen een toegangsbewijs kopen op basis van uw lidnummer. Vermeldt daarom bij betalingen uw lidnummer.

Hebt u een emailadres en vermeld u dat bij betaling dan ontvangt u het toegangsbewijs per email. In het andere geval wordt u verzocht u bij de ingang aan te melden. Betalingen kunnen worden voldaan op rekening: 19.85.42.895 ten name van penningmeester Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Onder de deelnemers aan de dag wordt het schilderij gemaakt door Peet Quintus op de zeildoek van Molen De Kat, waar het eerste examen van het Gilde plaats vond, verloot.

Het dagprogramma zal worden vermeld in de Gildebrief van december.

Meer informatie is te vinden op de website of verkrijgbaar via de secretaris. Het adres vindt u op pagina 2.

Nederlands
Openluchtmuseum

Deze rubriek vermeldt activiteiten van de vereniging, de afdelingen en de regio. Hoewel de redactie begrip heeft voor het feit dat activiteiten vaak op korte termijn worden georganiseerd verzoeken wij iedereen rekening te houden met de verschijningsdata van de Gildebrief. Het is immers niet zinvol activiteiten te vermelden die al hebben plaats gevonden op de dag van verschijnen van de Gildebrief.

De Gildebrief verschijnt voorafgaand aan de jaarvergadering eind maart, eind juni, eind september en vlak voor Kerst.

U kunt ook even contact opnemen met de eindredacteur.

Groningen

ARBO en veiligheidszorg voor Molenstichting Hunsingo

Op 11 oktober 2012 om 19.30 uur vind een training plaats bestemd voor de eigenaren en hun molenaars. De training voorziet daarmee in een behoefte in de verplichting die eigenaren hebben om jaarlijks hun molenaars bij te scholen op ARBO-gebied.

Kinderactiviteit

Omdat 20 oktober midden in Oktobermaand Kindermaand valt, heeft de Westerse molen een speciaal programma voor basisschoolkinderen: Naar de molen! Kinderen kunnen van 13.00 – 17.00 uur met de molenaarsknecht de molen in en daar onder diens leiding allerlei spannende

dingen doen. Deze dag wordt georganiseerd in het kader van Molenvriendendag.

Cursus 'Maak je eigen molenleskist'

Het Groninger Molenhuis heeft de leskist 'Naar de Molen!' (met de molenaarsknecht de molen in) ontwikkeld met materiaal dat gebruikt kan worden bij een bezoek van leerlingen aan een molen in de eigen omgeving.

Op 22 september is deze leskist gepresenteerd met daaraan gekoppeld tips en adviezen voor het op maat maken van de leskist voor de eigen molen of eventueel op basis van het beschikbare materiaal een eigen leskist samen te stellen.

Noord-Holland

Contactavond Gilde

Op vrijdag 2 november 2012 vindt weer een contactavond plaats voor Gildeleden en belangstellenden. Ingeborg van De Hollandsche Molen zal een presentatie verzorgen over De veiligheid op en rond de molen.

De bijeenkomst vindt plaats in Theater De Vest in de Erikszaal, Canadaplein 2, Alkmaar en begint om 20.00 uur. Inlichtingen: 072 5746232 of 0651129803.

Utrecht

Molenuitbeurs

De ruilbeurs zal plaatsvinden op zaterdag 3 november 2012 van 10 tot 15 uur.

De plaats is weer de kerkzaal van de Bethelkerk aan de Burg. Norbruislaan 1 te Utrecht - Zuilen.

Nadere info J.L.J. Tersteeg, Spuistraat 589, 2987 TW Ridderkerk. Tel. 0180 41 11 21 mob. 06 206 808 45. E-mail: jacquetersteeg@gmail.com.

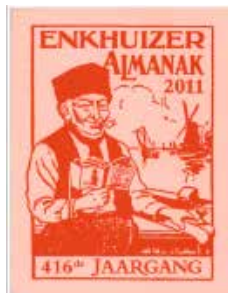
Koning Molenzeilen

- Nieuwe zeilen
- Reparaties
- Touwwerk
- Smeermiddelen
- En meer

Sipke Koning
06-44003400

www.koning-molenzeilen.nl

Bestemming gezocht

De geschiedenis leert dat molens in Holland en Nederland altijd veel te maken hebben gehad met de zee in onze getijdedelta. Zowel schippers als molenaars gebruikten de Enkhuizer Almanak, in de hutten in veel industriemolens stond een rijtje almanakken, ook als lectuur voor windstille dagen. In oliemolen De Pink in Koog a/d Zaan stonden er zelfs rond 1920 nog

almanakken uit de 18e eeuw. Daarom zoek ik onderdak voor een reeks van zo'n 40 Enkhuizer Almanakken (1960 – 2010), met oude weervoorspellingen, watergetijden, kermissen en weersvoorspellingen. De voorkeur gaat uit naar een plek in een industriemolen die goed toegankelijk is voor publiek.

Meer informatie: pietergroot@home.nl

De Rijnlandse Molenstichting
organiseert:
Molendag
15
28 Oktober
2012
10.00-17.00
uur

Zuid-Holland

Rijnlandse Molendag

Voor de vijftiende keer organiseren de molenaars van de Rijnlandse Molenstichting op zondag 28 oktober 2012 de Rijnlandse molendag. Het is de bedoeling dat er op deze dag een groot aantal van de 45 molens van de stichting bij voldoende wind zullen draaien en opengesteld zijn voor collega's molenaars van 10.00 uur tot 17.00 uur.

Nieuw dit jaar is de verplaatste Munnikkenmolen. Hij staat nu op zijn nieuwe locatie aan de Does alleen nog niet maalvaardig.

De molen is 900 meter verplaatst en is te bereiken van af de provincialen-

weg N446 bij het voorlichtingscentrum HSL de polder in en de weg een paar honderd meter vervolgen.

Onrust provinciaal beleid

In augustus vond in het Provinciehuis van Zuid-Holland een hoorzitting plaats over de beleidsvisie Cultureel Erfgoed van de provincie voor de periode 2013 – 2016. Een van de sprekers was Kees Bakker van de SIMAV. Hij sprak namens de gezamenlijke molenorganisaties die samen meer dan de helft van de 220 Zuid Hollandse molens beheren.

Eerder al hadden ze van hun verontrusting blijk gegeven in een brief aan het provinciebestuur. De molenorganisaties maken zich met name zorgen over het ontbreken van aandacht voor het feit de rol die ze spelen voor de rol die ze vervullen voor het behoud van de molens en draagvlak in de samenleving. Als deze betrokkenheid wegvalt zal tot meer kosten voor behoud leiden of het molenbestand hard achteruitgaan. Want het is niet de provincie, maar het zijn de vrijwilligers die de molens in stand houden.

De bezwaren richten zich met name op twee punten:

- De voorwaarde van minimaal 50% co-financiering bij molenrestauraties
- Beter overleg met de molenorganisaties over maatregelen die het molenbehoud ten goede komen

In de beleidsvisie miste Bakker aandacht voor de provinciale molenconsulenten. Een van de twee consulenten is vertrokken. Hoe denkt de provincie deze vorm van begeleiding en advisering in de toekomst vorm te geven? Misschien zou een molennetwerk een nuttige rol kunnen gaan vervullen.

Doe als Lenie...
Help Molen De David
weer aan de slinger!

Zie ook www.molendedavid.nl

10:00 tot 17:00 uur
20 OKTOBER 2012
RABO MOLENDAG
HOEKSCHE WAARD
www.molendaghoekschewaard.nl

Van de penningmeester

Contributie

Op de ledenvergadering van april 2012 is besloten de contributie met ingang van 15 november 2012, voor het nieuwe kalenderjaar 2013, te verhogen.

De contributie is voor iedereen € 25,00 per kalender jaar / € 15,00 na instroom per 1 juli. Elk lid dat de contributie op tijd betaald is automatisch verzekerd voor WA.

Contributies en verzekeringspremies dienen voor 31 januari 2013 te zijn betaald.

Het bestuur heeft onlangs besloten om per 1 januari 2013 *automatische betaling* aan te bieden via een incasso.

Een machtigingskaart en de voorwaarden hiervoor treft u aan bij deze Gildebrief. Deze kunt u invullen, ondertekenen en verzenden naar het Antwoordnummer op de kaart.

Wij vragen u zowel aan te geven of u de contributie automatisch wilt betalen, als ook de vrijwillige verzekeringen.

Verzekeringen

Naast de aan het lidmaatschap verbonden WA-verzekering kunt u zich *aanvullend* verzekeren.

De polisvoorwaarden voor de *WA-plus* verzekering zijn gelijk gebleven, echter de premie is aanzienlijk minder geworden.

Na bestudering van de polisvoorwaarden en de hoogte van de premie heb ik bij de verzekering aangegeven dat wij als Gilde van Vrijwillige Molenaars geen 2.200.000 uur op de molen aanwezig zijn.

Dit heeft als gevolg gehad dat wij een aanzienlijke korting op de premie hebben gekregen.

In het kosten overzicht staan de te betalen premiebedragen voor 2013.

De *Ongevallenverzekering* is op ons verzoek gewijzigd waardoor de hoogte van de uit te keren bedragen aangepast aan onze wensen.

De verzekering bij de Amersfoortse Verzekeringen ziet er nu als volgt uit.

Verzekerd bedrag bij overlijden: € 20.000,00

Verzekerd bedrag bij blijvende invaliditeit:

€ 100.000,00.

Kostenoverzicht

In de decemberuitgave van de Gildebrief zit een bijlage (kostenoverzicht) waarop de te betalen bedragen voor het volgende kalen-

derjaar vermeld zijn. Graag betalen voor eind januari.

Wanneer er onverhoopt *medio februari* voor de contributie nog geen betaling ontvangen is ontvangt u een *acceptgiro*, waarvan de kosten 2 euro meer bedragen. (*LET OP; u bent niet verzekerd wanneer de contributie niet op tijd afgedragen wordt*).

Als u mee doet met de automatische incasso, wat veel tijd en werk voor onze verenigingsleden bespaard, krijgt u een automatische korting op het totaalbedrag.

De incasso wordt *omstreeks 22 december* van het jaar uw rekening afgeschreven.

Website

Op verschillende plaatsen wordt op de website teksten aangepast en zijn de polisvoorwaarden te downloaden.

Van ledenadministratie en penningmeester.

Frans Tullemans

Reinier den Uijl

Vlaanderen

Vlaamse molens

Dit blad bestaat ongeveer zes jaar. Het is een uitgave van de VZW Levende Oost-Vlaamse Molens, lid van Molenforum Vlaanderen en nauw verbonden met MOLA. Ook heeft het nauwe banden met Zuid-Nederland. Het laatste nummer (nr. 3 van 2012) was geheel gewijd aan de Huisekouter Molen waar op 16 september 2012 de vang zou worden gelicht na restauratie ter gelegenheid van het vijfjarig jubileum van vzw Levende Oost-Vlaamse Molens. Het was de bedoeling dat dit zou gebeuren door Paul Bauters. Helaas mocht hij dit niet meer meemaken. Hij overleed op 13 mei 2012.

Het werd een historisch nummer geheel opgedragen aan Paul Bauters en zijn molenkindje de Huisekouter molen. Een historisch document in elk opzicht. Met artikelen over de geschiedenis van de molen vanaf 1512 in Waregem tot heden in Huise en aandacht voor molinoloog met ook veel andere gaven Paul Bauters die de molen in 1971 kocht en gekscherend gevraagd werd of hij hem gelijk kon nemen naar Huise.

Een collectors-item voor de liefhebber.

Uitgaven van het gilde van vrijwillige molenaars

ten behoeve van de opleiding tot vrijwillig molenaar

HET ENTREEPAKKET

De basiscursus – op enkele hoofdstukken na gereed. Alle overige lesstof wordt in de loop van de tijd nieuw vervaardigd en uitgegeven en zal in de loop van de tijd worden toegezonden. De leden in opleiding dienen dit pakket bij aanmelding aan te schaffen (niet inbegrepen bij de contributie). De prijs bedraagt € 47,50.

UITGAVEN TER VERBREIDING VAN DE KENNIS OVER MOLENS

Informatie XVI – Waarom draaien molens linksom? Waarom helt de bovenas? De tonmolen. Prijs: € 7,50 (incl. porto).

Informatie XIX – Molenaarservaringen J.B. Kaal. Prijs: € 7,50 (inclusief porto).

Informatie XXII – Bovenassen. Prijs: € 7,50 (inclusief porto).

Mappen voor de basiscursus
Prijs: € 11,00 (incl. porto).

HACCP-Rapport Hygiëncode

Te bestellen via Gilde verzendingen.

Inclusief porto € 30,00.

Exclusief porto € 25,50.

GRATIS UITGAVEN

- Informatiefolders
- Statuten en Huishoudelijk Reglement
- Bladen voor het maalboekje voor leden in opleiding en geslaagde leden
- Exameneisen
- Voorbeeld voor een Modelcontract vrijwillig molenaar
- Folder betreffende Gildeverzekeringen

BESTELLEN BIJ HET GILDE

H.P.A. (Hub) van Erve

Hoevense Kanaaldijk 9

5018 EA Tilburg, tel. 013-5362100, of

verzendingen@vrijwilligmolenaars.nl

Wetenswaardige literatuur

Onderstaande literatuur is te bestellen op de erbij vermelde adressen. Vergeet niet daarbij uw naam- en adresgegevens te vermelden.

Molens. De nieuwe Stokhuyzen.

Waanders 2007, 240 blz, Prijs € 22,50. Herziene editie. Weidemolen, torenmolen, monniksmolen, wipstellingmolen: geen molentype of F. Stokhuyzen (1890-1976) traceerde de geschiedenis, techniek, functie, locatie etc. Een standaardwerk.

Opleiding Watermolenaar (Poldermolens)

Door: Ing. J. den Besten.

Te bestellen door overmaking van € 23,00 (incl. porto) op girorekening 139754 t.n.v. J. den Besten te Loenen aan de Vecht.

Over molens der fam. Honig

Door: P. Boorsma. Prijs € 10,00 (incl. porto).

Te bestellen bij het Gilde (zie boven).

Lesbrieven Basisonderwijs

Lesbrief Poldermolen compl. Prijs € 7,50.

Lesbrief Korenmolen compl. Prijs € 7,50.

Lesbrief Watermolen compl. Prijs € 7,50.

Deze lesbrieven zijn bedoeld voor leerlingen van de hoogste klassen van het basisonderwijs of de laagste klassen van het voortgezet onderwijs. De lesbrieven omvatten de lesbrief

zelf voor de leerlingen, een docentenhandleiding en een werkblad.

Pellen van gerst tot gort

Lesbrief voor molenaars.

Uitgave van Stichting Groninger Molens,

Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen.

Prijs € 6,00 (excl. porto).

Werking van de pelmolen

Door: P.H. Havik.

Facsimile handschrift € 15,00 (incl. porto).

CD-rom met transcriptie handschrift en lijst

met Zaanse en Groningse termen,

€ 5,50 (incl. porto). Boekje + CD-rom

€ 20,00 (incl. porto). Te bestellen bij het Gilde

(zie boven).

Zingende Stenen

Door: D.J. Abelskamp. Prijs: € 21,00 (incl.

porto). Dit boek is te bestellen via de Website

van het Gilde (www.vrijwilligmolenaars.nl) of

bij Hub van Erve (zie hierboven).

Wiekssystemen voor polder- en industrie-

molens Door: G. Pouw. Te bestellen door

overmaking van € 11,50 (incl. porto) op rek.nr.

55.44.45.050 t.n.v. G. Pouw, Naarden o.v.v. uw

eigen naam en adresgegevens!

MEESTERMOLENAAR

Suiker

Tijdens het symposium over getijdemolens merkte iemand op dat ook in Suriname in de koloniale tijd de plantages voor suikerriet in het poldersysteem gebruik maakten van zo'n 32 getijdemolens.

Behalve de slavenhandel was rietsuiker uit de Caraïben en de kusten van Zuid-Amerika was een van de belangrijkste winstmakers voor de West Indische Compagnie (WIC). Brazilië en eilanden als Tobago en Barbados waren grootleveranciers. In Suriname had de WIC haar eigen plantages tot ver in de 19e eeuw. In Nederland was Dordrecht het Europese centrum van de suikerhandel van de Compagnie. Van daaruit werd het verkocht over heel Europa.

In Suriname deden ze dat met gebruikmaking van getijdemolens langs de grote rivieren die gebruikt werden op de rietsuikerplantages. Op de eilanden in de Caraïben en elders gebeurde dat met windmolens.

Het waren de slaven die voor een hoge productie moesten zorgen. Wanneer een hand in de machine terecht kwam werd snel de hand afgehakt om erger te voorkomen en niet meegetrokken te worden in de machine. De suiker werd soms duur betaald.

Huub van Est

De afbeeldingen zijn te vinden bij het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT). De postzegel en de afbeelding van de plant zijn gevonden op internet.

